

Sprawa C-320/24**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

30 kwietnia 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Corte suprema di cassazione (Włochy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

26 kwietnia 2024 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

CR

TP

Druga strona postępowania kasacyjnego:

Soledil Srl, objęta postępowaniem układowym [dawniej Soledil SpA]

Przedmiot postępowania głównego

Spór między dwoma konsumentami a przedsiębiorstwem budowlanym, dotyczący ustalenia wysokości kary umownej należnej od tych konsumentów w następstwie rozwiązania umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości zawartej w 1998 r. z powodu niewykonania zobowiązania. Postępowanie główne jest postępowaniem przed Corte di cassazione (sądem kasacyjnym, Włochy), którego przedmiotem jest kontrola zgodności z prawem wyroku co do istoty wydanego przez sąd apelacyjny po zakończeniu postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy, które z kolei zostało przeprowadzone na podstawie wcześniejszego wyroku Corte di cassazione (sądu kasacyjnego) uchylającego pierwsze orzeczenie sądu wydane w postępowaniu apelacyjnym. W ramach tego postępowania głównego osoby fizyczne podniosły po raz pierwszy nieuczciwy charakter tego postanowienia dotyczącego kary umownej oraz jego nieważność/bezskuteczność w rozumieniu dyrektywy 93/13/EWG dotyczącej ochrony konsumentów; powstaje zatem pytanie, czy powaga rzeczy osądzonej, która powstała w sposób

dorozumiany w odniesieniu do kwestii, które nie zostały wyraźnie poruszone w toku postępowania (takich jak – jak to ma miejsce w niniejszej sprawie – kwestia nieważności lub bezskuteczności nieuczciwych warunków umownych), może zostać rozstrzygnięta, a zatem czy ta kwestia nieważności lub bezskuteczności może zostać podniesiona z urzędu w nowym postępowaniu przed Corte di cassazione (sądem kasacyjnym).

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Na podstawie art. 267 TFUE sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o ustalenie, czy dyrektywę 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich można interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu proceduralnemu, które uniemożliwia sądowi uwzględnienie z urzędu nieważności/bezskuteczności nieuczciwego warunku umownego w świetle powagi rzeczy osądzonej uzyskanej w sposób dorozumiany w ramach wcześniejszego postępowania co do istoty i postępowania kasacyjnego, w toku którego zawsze zakładano ważność i skuteczność tego warunku umownego, biorąc również pod uwagę, że zainteresowani nigdy nie podnieśli tej nieważności/bezskuteczności w toku owego postępowania.

Pytanie prejudycjalne

Czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować:

- a) w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie stosowaniu zasad krajowego postępowania sądowego, zgodnie z którymi kwestie wstępne, w tym te dotyczące nieważności umowy, które nie zostały podniesione lub poruszone w toku postępowania kasacyjnego i które są logicznie niezgodne z charakterem sentencji orzeczenia Corte di cassazione (sądu kasacyjnego) uchylającego wyrok, nie mogą być badane w postępowaniu w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy ani w trakcie kontroli zgodności z prawem, której strony poddają wyrok sądu, który wydał orzeczenie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy;
- b) również w świetle uwagi dotyczącej całkowitej bierności, którą można przypisać konsumentom, jeżeli podnieśli oni nieważność/bezskuteczność nieuczciwych warunków umownych dopiero w ramach skargi kasacyjnej, którą wnieśli po zakończeniu postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy;
- c) ze szczególnym uwzględnieniem stwierdzenia nieuczciwego charakteru postanowienia dotyczącego kary umownej w oczywiście nadmiernej wysokości, co do którego orzeczono w toku postępowania kasacyjnego dostosowanie obniżenia według odpowiednich kryteriów (quantum), biorąc również pod uwagę, że nieuczciwy charakter tego postanowienia został podniesiony przez

konsumentów (an) dopiero po wydaniu wyroku w postępowaniu w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy?

Powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (zwana dalej „dyrektywą 93/13”): w szczególności art. 6 i 7

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (zwana dalej „Kartą”): art. 47

Wyroki Trybunału: z dnia 4 czerwca 2020 r., Kancelaria Medius (C-495/29, EU:C:2020:431); z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in. (C-693/19 i C-831/19, EU:C:2022:395); Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397); Ibercaja Banco (C-600/19, ECLI:EU:C:2022:394); Impuls Leasing Romania (C-725/19, EU:C:2022:396)

Powołane przepisy prawa krajowego

Artykuł 1341 akapit drugi Codice civile (kodeksu cywilnego, zwanego dalej „kodeksem cywilnym”), dotyczący konieczności złożenia dwóch oddzielnych podpisów pod warunkami umownymi, które powodują ze szkodą dla jednej ze stron znaczącą nierównowagę praw i obowiązków wynikających z umowy.

Artykuł 1469 bis akapit trzeci pkt 6 kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym w dniu 9 września 1998 r. (dzień zawarcia umowy będącej przedmiotem postępowania głównego), wprowadzony legge (ustawą) nr 52 z dnia 6 lutego 1996 r. dokonującą wyrażonej transpozycji dyrektywy 93/13 [obecnie art. 33 decreto legislativo del 6 settembre 2005, n. 206 – Codice del consumo (dekretu ustawodawczego nr 206 z dnia 6 września 2005 r. ustanawiającego kodeks konsumencki, zwanego dalej „kodeksem konsumenckim”)], zgodnie z którym istnieje domniemanie nieuczciwego charakteru między innymi warunków umownych, które w przypadku niewykonania zobowiązania przewidują zapłatę kwoty pieniężnej w oczywistej nadmiernej wysokości.

Artykuł 1469 quinquies kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym w dniu 9 września 1998 r., wprowadzony legge (ustawą) nr 52/1996 [obecnie art. 36 kodeksu konsumenckiego], zgodnie z którym nieuczciwe warunki umowne są nieważne/bezskuteczne, a bezskuteczność ta, która działa wyłącznie na korzyść konsumenta, może zostać stwierdzona z urzędu przez sąd.

Artykuł 394 Codice di procedura civile (kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „kodeksem postępowania cywilnego”) i orzecznictwo, w którym dokonano jego wykładni. Zgodnie z tym przepisem postępowanie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy jest postępowaniem „zamkniętym”, mającym na celu wydanie nowego orzeczenia w miejsce orzeczenia uchylonego przez Corte di

cassazione (sąd kasacyjny), a strony nie mogą rozszerzać przedmiotu sporu poprzez podniesienie nowych roszczeń i zarzutów, w tym kwestii, które mogą zostać podniesione z urzędu, które nie zostały rozpoznane przez Corte di cassazione (sąd kasacyjny) i które zostały objęte dorozumianą powagą rzeczy osądzonej [zob. m.in. postanowienia: Corte di cassazione, Sezione 2 (sądu kasacyjnego, izba druga) nr 29879 z dnia 27 października 2023 r.; Corte di cassazione, Sezione 6–3 (sądu kasacyjnego, izba szósta, wydział trzeci) nr 27736 z dnia 22 września 2022 r.; Corte di cassazione, Sezione 6–5 (sądu kasacyjnego, izba szósta, wydział piąty) nr 26108 z dnia 18 października 2018 r.].

Utrwalone orzecznictwo Corte di cassazione (sądu kasacyjnego), zgodnie z którym zasady określone w wyrokach Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dokonujących wykładni prawa Unii stanowią *ius superveniens* i mają bezpośrednie zastosowanie w porządku krajowym [zob. m.in. wyroki Corte di cassazione, sezione 5 (sądu kasacyjnego, izba piąta): nr 14624 z dnia 25 maja 2023 r.; nr 9375 z dnia 5 kwietnia 2023 r.].

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

A. Orzeczenie arbitrażowe, postępowanie przed Corte d'appello di Ancona (sądem apelacyjnym w Ankonie, Włochy) i pierwsza skarga kasacyjna

- 1 W dniu 9 września 1998 r. CR i TP zawarli ze spółką Soledil umowę przedwstępną sprzedaży mieszkania. Wpłacili oni na rzecz spółki Soledil zaliczkę w wysokości 72 869,16 EUR, weszli w posiadanie nieruchomości i natychmiast zaczęli ją użytkować, zanim została zawarta umowa przyrzeczona.
- 2 Umowa przedwstępna zawierała postanowienie dotyczące kary umownej, na mocy którego strony określiły z góry świadczenie należne drugiej stronie w przypadku niewykonania zobowiązania przez jedną ze stron umowy (tak zwaną „karę umowną”), ustalając, że będzie ono równe łącznej kwocie zapłaconych zaliczek, bez uszczerbku dla naprawienia ewentualnej większej szkody.
- 3 Między stronami powstał spór ze względu na brak zawarcia umowy przyrzeczonej, który został najpierw przedłożony do rozpoznania sądowi arbitrażowemu właściwemu na mocy klauzuli arbitrażowej zawartej w umowie przedwstępnej.
- 4 Następnie CR i TP zaskarżyli orzeczenie arbitrażowe do Corte d'appello di Ancona (sądu apelacyjnego w Ankonie), który w wyroku z dnia 28 marca 2009 r. stwierdził jego nieważność między innymi z powodu nieprzestrzegania przewidzianego terminu zawitego. Sąd ten orzekł następnie o rozwiązaniu umowy przedwstępnej z powodu niewykonania zobowiązania ze względu na nieuzasadnioną odmowę zawarcia umowy przyrzeczonej i zapłaty pozostałej części należnej ceny przez CR i TP, nakazując im zwrot nieruchomości. Jednocześnie spółka Soledil została zobowiązana do zwrotu otrzymanej zaliczki, zatrzymując – tytułem obniżonej w ten sposób przez sąd kary umownej – jedynie

odsetki naliczone od samej kwoty. Natomiast żądanie spółki Soledil, mające na celu naprawienie dalszych szkód, zostało oddalone ze względu na brak dowodów w tym względzie.

- 5 Spółka Soledil wniosła skargę kasacyjną od tego wyroku (pierwsza skarga kasacyjna), podnosząc zarzut nienależnego obniżenia kary umownej i bezzasadnego oddalenia roszczenia odszkodowawczego. CR i TP sprzeciwili się i wnieśli jednocześnie wzajemną skargę kasacyjną, kwestionując stwierdzenie, że niewykonanie zobowiązania wynika z ich winy.
- 6 W wyroku z dnia 4 listopada 2015 r. Corte di cassazione (sąd kasacyjny) uwzględnił pierwszy zarzut skargi kasacyjnej spółki Soledil, uznając, że uzasadnienie Corte d'appello di Ancona (sądu apelacyjnego w Ankonie) jest niewystarczające w odniesieniu do kryteriów, które sąd ten zastosował w celu ustalenia obniżonej wysokości kary umownej. Natomiast wzajemna skarga kasacyjna została oddalona, a stwierdzenie niewykonania zobowiązania przez CR i TP zostało utrzymane w mocy. W konsekwencji Corte di cassazione (sąd kasacyjny) uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej uwzględnionego zarzutu i przekazał sprawę Corte d'appello di Bologna (sądowi apelacyjnemu w Bolonii, Włochy) w celu ponownego ustalenia wysokości kary umownej należnej spółce Soledil zgodnie ze wskazówkami Corte di cassazione (sądu kasacyjnego) w myśl art. 394 kodeksu postępowania cywilnego.

B. Postępowanie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy przez Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii) i druga skarga kasacyjna

- 7 Następnie spółka Soledil ponownie wszczęła postępowanie przed Corte d'appello di Bologna (sądem apelacyjnym w Bolonii), podnosząc, że przy obniżeniu kary umownej nie uwzględniono interesu wierzyciela w wykonaniu zobowiązania, równowagi świadczeń, a w szczególności 9-letniego okresu, przez który CR i TP posiadali nieruchomość i użytkowali ją, a spółka Soledil nie mogła jej wynająć w celu uzyskania z niej dochodów. W związku z tym spółka Soledil wniosła o potwierdzenie ustalenia kwoty kary umownej w wysokości przewidzianej już w umowie przedwstępnej, równej zapłaconej zaliczce w wysokości 72 869,15 EUR, oraz o uznanie dalszej szkody wynikającej z niezgodnego z prawem i długotrwałego posiadania nieruchomości przez CR i TP, którzy z kolei wnieśli o oddalenie tych żądań.
- 8 Orzekając po przeprowadzeniu postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy, Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii) w wyroku z dnia 12 października 2018 r., po pierwsze, określił wysokość kary umownej należnej od CR i TP na kwotę 61 600,00 EUR, a po drugie, oddalił podniesione przez spółkę Soledil żądanie naprawienia dalszych szkód, uzasadniając swoje orzeczenie w szczególności w następujący sposób: a) przedmiot postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy był ograniczony do zastosowania kary umownej i jej ewentualnego obniżenia, a także do wykazania ewentualnej większej szkody; b) okoliczność, że spełnione zostały

przesłanki uzyskania przez spółkę Soledil kary umownej uzgodnionej w umowie przedwstępnej, była bezsporna i wynikała z powagi rzeczy osądzonej uzyskanej w ramach postępowania; c) wspomniane postanowienie dotyczące kary umownej było nadmierne nawet przy uwzględnieniu faktycznego zajmowania nieruchomości przez wiele lat oraz interesu wierzyciela w sprzedaży lub wynajęciu nieruchomości; d) CR i TP zapłacili uzgodnioną zaliczkę, podczas gdy spółka Soledil mogła w międzyczasie otrzymać odsetki od tej kwoty lub zaoszczędzić na odsetkach od kwot, które mogłyby ewentualnie pożyczyć; e) uznano za słuszne odniesienie się do czynszu najmu w wysokości 550,00 EUR miesięcznie (kwota pośrednia w stosunku do czynszów najmu odpowiednio wskazanych przez obie strony sporu) i łącznej kwoty należnej wynoszącej 61 600,00 EUR, bez odsetek i waloryzacji, biorąc pod uwagę lit. d); f) spółka Soledil nie wykazała, że poniosła dalsze szkody.

c) Postępowanie główne [skarga kasacyjna wniesiona od wyroku Corte d'appello di Bologna (sądu apelacyjnego w Bolonii) kończącego postępowanie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy]

- 9 CR i TP wnieśli od tego wyroku do Corte di cassazione (sądu kasacyjnego) skargę mającą na celu kontrolę zgodności z prawem (druga skarga kasacyjna) i to właśnie w ramach tego postępowania głównego pojawiła się konieczność wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni dyrektywy 93/13.

Główne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 10 W tej skardze kasacyjnej CR i TP (zwani dalej również „wnoszącymi skargę kasacyjną”) podnoszą po raz pierwszy nowy zarzut, a mianowicie, że umowa przedwstępna sprzedaży stanowi umowę między konsumentem a przedsiębiorcą oraz że sporne postanowienie dotyczące kary umownej ma nieuczciwy charakter, ponieważ nakłada obowiązek zapłaty kwoty pieniężnej tytułem odszkodowania w oczywiście nadmiernej wysokości. Jako takie postanowienie to powinno być podlegać obowiązkowi złożenia przez konsumentów dwóch oddzielnych podpisów pod nim, a ponieważ tak się nie stało, powinno ono zostać uznane za nieważne/bezskuteczne, ewentualnie z urzędu, na podstawie art. 1341 akapit drugi i art. 1469 bis akapit trzeci pkt 6 kodeksu cywilnego w związku z art. 1469 quinquies kodeksu cywilnego, w brzmieniu tych przepisów obowiązującym w chwili zawarcia umowy.
- 11 W konsekwencji Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii) niesłusznie nie stwierdził z urzędu nieważności tego postanowienia. W tym względzie wnoszący skargę kasacyjną uważają, że stwierdzenie z urzędu nieważności nie mogło zostać uznane za wykluczone w wyniku dorozumianej powagi rzeczy osądzonej uzyskanej w następstwie pierwszego wyroku Corte di cassazione (sądu kasacyjnego), ponieważ ochrona konsumenta powinna w każdym razie mieć pierwszeństwo.

- 12 Tytułem żądania ewentualnego, na wypadek nieuwzględnienia tego zarzutu wnoszący skargę kasacyjną podnoszą, że sąd rozpoznający sprawę co do istoty określił wysokość należnej od nich kary umownej w błędny sposób, przedstawiając wewnątrznie sprzeczne uzasadnienie.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 13 Corte di cassazione (sąd kasacyjny) przypomina przede wszystkim swoje orzecznictwo, zgodnie z którym przepisy o ochronie konsumentów mają zastosowanie do umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości, jeżeli – tak jak to ma miejsce w niniejszej sprawie – umowa ta została zawarta między przedsiębiorcą a osobami fizycznymi działającymi w celach niezwiązanych z wykonywaniem ewentualnej działalności zawodowej [zob. m.in. postanowienie Corte di cassazione, Sezione 6–2 (sądu kasacyjnego, izba szósta, wydział drugi) nr 497 z dnia 14 stycznia 2021 r.].
- 14 W tym względzie Corte di cassazione (sąd kasacyjny) wskazuje, że zadatki, postanowienia dotyczące kary umownej i inne podobne warunki umowne, w których strony uzgodniły z góry kwotę odszkodowania należnego drugiej stronie w przypadku odstąpienia od umowy lub niewykonania zobowiązania, nie mają same w sobie nieuczciwego charakteru, ponieważ nie są objęte zakresem warunków umownych, o których mowa w art. 1341 kodeksu cywilnego, i nie wymagają zatem szczególnej zgody konsumenta. Jednakże, na mocy przepisów wprowadzonych do art. 1469 bis i art. 1469 quinquies kodeksu cywilnego ustawą nr 52/1996 transponującą dyrektywę 93/13 – to znaczy przepisów obowiązujących w chwili zawarcia umowy – istnieje domniemanie, że warunki umowne, które w przypadku niewykonania zobowiązania nakładają obowiązek zapłaty kwoty w oczywiście nadmiernej wysokości, są nieuczciwe. Ten nieuczciwy charakter podlega sankcji w postaci nieważności/bezskuteczności samych warunków umownych, która działa wyłącznie na korzyść konsumenta i która „może zostać stwierdzona z urzędu przez sąd” zgodnie ze wspomnianym art. 1469 quinquies.
- 15 Jest to jednak nowy zarzut podniesiony przez wnoszących skargę kasacyjną dopiero w drugiej skardze kasacyjnej wniesionej ostatnio po zakończeniu postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy, który to zarzut jest przede wszystkim sprzeczny z powagą rzeczy osądzonej uzyskaną w sposób dorozumiany co do ważności i skuteczności spornego postanowienia dotyczącego kary umownej. W istocie:
- a) po pierwsze, orzeczenie o obniżeniu kary umownej jako nadmiernej, wydane przez Corte di cassazione (sąd kasacyjny) w pierwszym wyroku, opiera się, z logicznego i prawnego punktu widzenia, na ważności i skuteczności samego postanowienia, które zaczęło obowiązywać w następstwie rozwiązania umowy orzeczonego z powodu niewykonania zobowiązania przez samych wnoszących skargę kasacyjną; oraz

b) po drugie, wnoszący skargę kasacyjną nie podnieśli żadnego zarzutu dotyczącego nieważności/bezskuteczności postanowienia dotyczącego kary umownej w postępowaniach w niższej instancji.

- 16 W tym względzie Corte di cassazione (sąd kasacyjny) przypomina, że postępowanie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy jest postępowaniem „zamkniętym”, mającym na celu wydanie nowego orzeczenia w miejsce orzeczenia uchylonego przez Corte di cassazione (sąd kasacyjny). W orzecznictwie dotyczącym tego przepisu stwierdzono, że strony nie tylko nie mogą rozszerzać przedmiotu postępowania poprzez podniesienie nowych roszczeń, lecz również że działa prekluzja wynikająca z dorozumianej powagi rzeczy osądzonej pierwszego wyroku Corte di cassazione (sądu kasacyjnego), w związku z czym nie jest możliwe podnoszenie lub badanie nawet kwestii, które mogą zostać podniesione z urzędu, oraz kwestii, które zostały rozstrzygnięte, choć nie były wyraźnie rozpatrywane, w wyniku rozstrzygnięcia innej kwestii [zob. podobnie postanowienia: Corte di cassazione, Sezione 2 (sądu kasacyjnego, izba druga) nr 29879 z dnia 27 października 2023 r.; Corte di cassazione, Sezione 6–3 (sądu kasacyjnego, izba szósta, wydział trzeci) nr 27736 z dnia 22 września 2022 r.; Corte di cassazione, Sezione 6–5 (sądu kasacyjnego, izba szósta, wydział piąty) nr 26108 z dnia 18 października 2018 r.].
- 17 W tym kontekście Corte di cassazione (sąd kasacyjny) dodaje, że w niniejszej sprawie uprawnienie do stwierdzenia z urzędu ewentualnej nieważności/bezskuteczności warunku umownego zostało już wyczerpane, ponieważ Corte di cassazione (sąd kasacyjny) miał możliwość stwierdzenia z urzędu tej nieważności, lecz decydując się na uchylenie wyłącznie uzasadnienia obniżenia kary umownej wskazanego przez sąd apelacyjny, siłą rzeczy wyszedł z założenia, że ten warunek umowy jest ważny i skuteczny (an), w konsekwencji ograniczając postępowanie w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy do określenia wysokości kary umownej (quantum).
- 18 Corte di cassazione (sąd kasacyjny) przypomina jednak swoje utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym zasady określone w wyrokach Trybunału dokonujących wykładni prawa Unii Europejskiej wywołują skutki *ius superveniens* i mają bezpośrednie zastosowanie w porządku krajowym, a w konsekwencji również w ramach postępowania w przedmiocie ponownego rozpoznania sprawy przed sądem rozpoznającym sprawę co do istoty, późniejszego w stosunku do wyroku uchylającego wydanego przez Corte di cassazione (sąd kasacyjny), aczkolwiek z jednym ograniczeniem dotyczącym stosunków już zakończonych [zob. podobnie między innymi wyroki Corte di cassazione, sezione 5 (sądu kasacyjnego, izba piąta): nr 14624 z dnia 25 maja 2023 r.; nr 9375 z dnia 5 kwietnia 2023 r.]. Ponadto, właśnie w dziedzinie nieważności w celu ochrony konsumenta, Corte di cassazione (sąd kasacyjny) orzekł, że ze wskazówek udzielonych przez Trybunał w odniesieniu do nieuczciwych warunków w umowach zawieranych między przedsiębiorcami a konsumentami wynika wzmocnienie uprawnienia i obowiązku sądu do stwierdzenia z urzędu nieważności, które ma zasadnicze znaczenie dla

zniechęcania do nieuczciwych zachowań ze szkodą dla słabszych stron umowy (konsumentów, oszczędzających, inwestorów) i dla prawidłowego funkcjonowania rynku [wyrok Corte di cassazione, Sezioni Unite (sądu kasacyjnego w składzie izb połączonych) nr 26242 z dnia 12 grudnia 2014 r.]

- 19 Corte di cassazione (sąd kasacyjny) zwraca się zatem z pytaniem, czy niezależnie od krajowych przepisów proceduralnych, które zobowiązują go do przestrzegania powagi rzeczy osądzonej, jest on w każdym razie zobowiązany do stwierdzenia z urzędu nieważności/bezskuteczności spornego postanowienia dotyczącego kary umownej, ponieważ chodzi o przepisy dotyczące ochrony konsumentów, transponujące prawo Unii w tej dziedzinie.
- 20 W tym względzie Corte di cassazione (sąd kasacyjny) podkreśla, że Trybunał orzekł niedawno właśnie w przedmiocie zgodności dyrektywy 93/13 z niektórymi przepisami proceduralnymi niektórych państw członkowskich (odpowiednio – Hiszpanii, Rumunii i Włoch), które w przypadku prawomocnych wyroków mających już powagę rzeczy osądzonej uniemożliwiają sądowi egzekucyjnemu (lub sądowi apelacyjnemu) zbadanie z urzędu nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowach zawartych między konsumentem a przedsiębiorcą, które były przedmiotem prawomocnego orzeczenia. Chodzi o wyroki Trybunału (wielka izba): z dnia 17 maja 2022 r., SPV Project 1503 i in. (C-693/19 i C-831/19, EU:C:2022:395); Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397); Ibercaja Banco (C-600/19, ECLI:EU:C:2022:394); Impuls Leasing Romania (C-725/19, EU:C:2022:396).

Należy zauważyć, że w odniesieniu do włoskiego porządku prawnego Trybunał orzekł, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu, że w przypadku gdy nakaz zapłaty wydany przez sąd na wniosek wierzyciela nie był przedmiotem sprzeciwu wniesionego przez dłużnika, sąd egzekucyjny nie może – ze względu na to, że powaga rzeczy osądzonej przysługująca temu nakazowi obejmuje w sposób dorozumiany te warunki umowne, co wyklucza wszelkie badanie ważności owych warunków – w terminie późniejszym zbadać potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków umowy, które były podstawą wspomnianego nakazu (wyrok SPV Project 1503 i in., C-693/19 i C-831/19).

W odniesieniu do uwzględnienia zachowania stron w postępowaniu w wyroku dotyczącym hiszpańskiego porządku prawnego Trybunał orzekł, że te same przepisy dyrektywy 93/13/EWG stoją na przeszkodzie uregulowaniu, zgodnie z którym sąd krajowy rozpatrujący apelację od wyroku ograniczającego w czasie zwrot kwot nienależnie zapłaconych przez konsumenta na podstawie warunku uznanego za nieuczciwy nie może podnieść z urzędu zarzutu dotyczącego naruszenia tego przepisu i nakazać całkowitego zwrotu wspomnianych kwot, jeżeli niezakwestionowania przez danego konsumenta tego ograniczenia w czasie nie można przypisać całkowitej bierności tego konsumenta (wyrok Unicaja Banco, C-869/19).

- 21 Corte di cassazione (sąd kasacyjny) dodaje, że orzecznictwo to jest zgodne z tym, co Trybunał już orzekł w odniesieniu do zasady skuteczności ochrony konsumenta w rozumieniu dyrektywy 93/13 i art. 47 Karty, które – w sytuacji gdy sąd orzeka w drodze wyroku zaocznego w związku z niestawiennictwem konsumenta na rozprawie, na którą został wezwany – stoją na przeszkodzie takiej wykładni przepisu krajowego, która uniemożliwia sądowi rozpoznającemu powództwo wniesione przez przedsiębiorcę przeciwko temu konsumentowi wchodzące w zakres stosowania tej dyrektywy, przeprowadzenie środków dowodowych niezbędnych do dokonania z urzędu oceny nieuczciwego charakteru warunków umownych, na których przedsiębiorca oparł swe roszczenie, w wypadku gdy sąd ten poweźmie wątpliwości co do nieuczciwości tych warunków w rozumieniu owej dyrektywy (wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r., Kancelaria Medius, C-495/29, EU:C:2020:431).
- 22 Z przedstawionych powyżej powodów Corte di cassazione (sąd kasacyjny) zawiesza postępowanie i zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy dyrektywę 93/13 można interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowym przepisom proceduralnym, które uniemożliwiają sądowi stwierdzenie z urzędu nieważności/bezskuteczności nieuczciwego warunku umownego w świetle powagi rzeczy osądzonej uzyskanej w sposób dorozumiany w ramach postępowania co do istoty sprawy oraz postępowania kasacyjnego, które w całym jego przebiegu opierało się na założeniu co do ważności i skuteczności tego warunku umownego, biorąc również pod uwagę, że zainteresowani nigdy nie podnieśli w toku tego postępowania wspomnianej nieważności/bezskuteczności.